

КАЛЯГА Алег Уладзіміравіч,

выкладчык кафедры гісторыі Беларусі факультэта гісторыі і сацыялогіі ГрДУ імя Янкі Купалы;

КАЛЯГА Ала Васільеўна,

старшы выкладчык кафедры выяўленчага мастацтва факультэта мастацтваў і дызайну ГрДУ імя Янкі Купалы

ШЛЯХЕЦКІЯ СЯДЗІБЫ ДОКШЫЧЧЫНЫ

Пры вывучэнні шляхецкіх сядзіб сучаснага Докшыцкага раёна звяртае на сябе ўвагу той факт, што гісторыя вельмі далікатна аднеслася да выбару асоб, якім аказалася пад сілу пабудаваць ля вытокаў Бярэзіны і Віліі сапраўдныя радавыя гнёзды. Была магчымасць задаволіць свае архітэктурныя густы ў Радзівілаў, Гальшанскіх, Хадкевічаў, Кішак, Пацаў, але яны гэта не зрабілі, саступіўшы месца прадстаўнікам іншых шляхецкіх родаў. У наш час захаваліся рэшткі толькі некалькіх сядзіб, якія застаюцца жывым напамінам пра шляхецкую эпоху, вобраз жыцця тагачасных уладальнікаў, іх эстэтычныя ўяўленні і запатрабаванні.

Сядзіба ў Докшыцах (гл. уклею). Докшыцы ўзніклі не пазней XIV ст. як сяло ў складзе Харэцкай (Харэйкаўскай) воласці, частка якой належала віленскаму ваяводзе Войцеху Манівіду, удзельніку Грунвальдскай бітвы 1410 г. Упершыню Докшыцы ўпамінаюцца ў грамаце вялікага князя ВКЛ Вітаўта, выдадзенай 13 студзеня 1407 г. у Вільні¹. У ёй Манівід атрымаў пацвярджэнне на сёлы і сялян-даннікаў у Харэцкай воласці, сярод якіх названы даннікі «доксычане» («doxyczane»). Пасля смерці Манівіда (1423) Докшыцы перайшлі да яго сына Яна (Івашкі) Манівідавіча, у 1485 г. да сына апошняга — Войцеха. Пасля яго смерці ў 1475 г. спадкаемцамі манівідавай спадчыны сталі дзве сястры — Ядвіга

(жонка Алехны Судзімонтавіча) і Соф'я (жонка Мікалая Радзівілавіча). Пры падзеле спадчыннай уласнасці частка двароў у Докшыцах дасталася Ядвізе, частка — Соф'і.

У далейшым Докшыцы зведалі яшчэ большае драбненне паміж уласнікамі. Доля Ядвігі адышла да яе дачкі Соф'і, якая ў канцы XV ст. выйшла замуж за князя Аляксандра Юр'евіча Гальшанскага, а пасля яе смерці (1517) была падзелена паміж чатырма яе дочкамі і сынам Паўлам, віленскім біскупам. З іх доля ў Докшыцах дасталася Ганне Гальшанскай (жонка Мікалая Юр'евіча Паца), потым яе сынам. Доля ж Соф'і Радзівілавай перайшла да яе чатырох сыноў — Мікалая, Яна, Юрыя і Войцеха. Пасля смерці апошняга з іх (1519) адбыўся чарговы падзел уладанняў. Частка даннікаў з Докшыц адышла да старэйшага з братоў — Мікалая Мікалаевіча Радзівіла, пазней віленскага ваяводы (памёр у 1521). Яго спадкаемцамі сталі жонка Альжбэта і тры сыны — Мікалай, Ян і Станіслаў, якія ў 1526 г. падзялілі бацькоўскія ўладанні.

У 1536 г. сярод спадчыны Мікалая Мікалаевіча Радзівіла ўпамінаюцца «докшыцкія людзі», памер іх штогадовай даніны складаў 36 пудоў мёду. З трох братоў Радзівілаў апошні, Ян, памёр у 1542 г., пасля чаго гэта частка Докшыц перайшла ва ўласнасць трох яго дачок. Да 1565 г. дзве з іх памерлі бяздетнымі. Бацькоўская спадчына адышла да трэцяй сястры — Ганны, якая была жонкай (з 1554 удавой) Станіслава Пятровіча Кішкі. У 1560 г. ёй належалі 48 двароў (службаў) у Докшыцах, дзе ў той час ужо існавала царква.

Род князеў Гальшанскіх, уладальнікаў судзімонтаўскай часткі Докшыц, згас са смерцю біскупа Паўла ў 1555 г. Спадчына адышла да нашчадкаў па жаночай лініі. Імі былі дзве дачкі Ядвігі Гальшанскай ад шлюбу з Янам Літаворам Храбтовічам, а таксама дзеці Ганны Гальшанскай. Судзімонтаўская спадчына была падзелена паміж імі на невялікія долі. Адзін з сыноў Ганны Гальшанскай і Мікалая Паца, Дамінік, у 1557 г. прадаў частку даннікаў «на Русі в Довкишчах» Станіславу Садоўскаму, служэбніку Ганны Кішчынай. Апошняя ў красавіку 1560 г. купіла долю Садоўскага ў Докшыцах за 300 літоўскіх грошаў, а праз шэсць месяцаў

¹ Ochmański, J. Witoldiana. Codex privilegiorum Vitoldi magni ducis Lituaniae 1386–1430 / J. Ochmański. — Warszawa ; Poznań, 1986. — S. 70–72.

падаравала докшыцкіх даннікаў («отчизных» і купленых «на вечность») служэбніку Пятру Скалдзіцкаму. У 1561 г. Ганна набыла ў Станіслава Мікалаевіча Паца са згоды яго братаў Мікалая, Дамініка і Паўла («маючы от всея братии моц») іх долю ў Докшыцах, якая налічвала «полтори службы» людзей. Заставалася яшчэ адна частка Докшыц, што належала сястры Ганны Гальшанскай Ядвізе, потым дачцэ апошняй Ганне і яе мужу Юрыю Осціку. У 1569 г. іх сын Мікалай Юр'евіч Осцік падараваў гэту частку Докшыц свайму зяцю, князю Льву Сангушку-Кашырскаму. Далейшы след яе не прасочваецца. Пасля смерці ў 1600 г. Ганны Кішчынай Докшыцы належалі яе сыну Станіславу Кішку (памёр у 1617), а фактычна сынам апошняга².

У 1621 г. Докшыцы атрымалі статус мястэчка, а ў 1622 г. Станіслаў Кішка падараваў асноўную яго частку (на правым беразе р. Бярэзіна) капітулу жамоіцкага біскупства, якое ў той час узначальваў. Левабярэжную частку Докшыц у сярэдзіне XVIII ст. набыў у спадкаемцаў Кішкаў мінскі кашталян Юдзіцкі, які потым прадаў яе Антонію Гутаровічу³.

Сядзіба ў Докшыцах вядома дзякуючы малюнку нямецкага мастака Альбрэхта Адама. У 1812 г. ён удзельнічаў у паходзе Напалеона ў Расію, па выніках якога пакінуў шмат эскізаў батальных сцэн, адкрытых паходных бівакоў, пейзажных работ з фрагментамі тых мясцін, праз якія праходзіла французская армія. У першыя месяцы вайны Альбрэхт Адам апынуўся ў складзе злучэнняў віцэ-караля Італіі Яўгена Багарнэ ў Докшыцах. На малюнку мастак перадаў момант вялікага пажару, які спустошыў не адзін гаспадарскі двор, пакінуўшы без даху над галавой амаль кожную местачковую сям'ю.

З малюнка Альбрэхта Адама бачна, што сядзіба мела невялікі прыгожы драўляны аднапавярховы палац з чатырохсхільным дахам. Яго парадны фасад упрыгожваў чаты-

² Насевіч, В. Л. З феадальных часоў / В. Л. Насевіч // Родныя вытокі. — 1991. — 22 лістапада. — С. 3.

³ Докшыцы // Памяць : Гіст.-дакум. хроніка Докшыцкага раёна. — Мінск : БелЭН, 2004. — С. 708–709.

рохкалонны порцік з незвычайным па форме паўкруглым франтонам, а вуглы — пілястры. З правага боку параднага партэра з традыцыйным кругам стаяла таксама невялікая двухпавярховая афіцына, за якой месціліся іншыя службовыя і гаспадарчыя пабудовы. Апошняй вядомай літаратурнай крыніцай аб сядзібе з'яўляецца інвентар за 1854 г. Сядзіба страчана.

Сядзіба ў в. Гняздзілава (гл. уклейку). Узнікла не пазней XIV ст. на тэрыторыі ўладанняў Манівідаў у старажытнай Харэцкай (Харэйкаўскай) воласці. Упершыню бортнікі «гняздзілавічы» («gnezdyłowycy») упамінаюцца ў пацвярдзальнай грамаце вялікага князя ВКЛ Вітаўта, выдадзенай 13 студзеня 1407 г. віленскаму ваяводзе Войцеху Манівіду. У далейшым адна з частак Харэцкай воласці перайшла ад Манівідаў да іх сваяка Алехны Судзімонтавіча, потым да яго зяця Станіслава Барташэвіча Мантоўта, другая — да Радзівілаў. У абедзве часткі ўваходзіла пэўная колькасць сялян-даннікаў з Гняздзілавіч⁴.

У 1567 г. Гняздзілавічы згадваюцца сярод маёнткаў М. Ю. Радзівіла Рудога, які ў 1570 г. здаваў іх у «заставу» (заклад) В. Тышкевічу. Радзівілаўская частка Гняздзілавіч была далучана да маёнтка Жупраны ў Ашмянскім павеце. У пачатку XVIII ст. Гняздзілавічы належалі Рудамінам-Дусяцкім, ад якіх былі закладзены кляштару кармелітаў у Глыбокім. У 40-я гг. XIX ст. перайшлі роду Шышкаў. У 1882 г. маёнтак Гняздзілава быў узяты ў дзяржаўны скарб, а ў канцы XIX ст. перайшоў ва ўласнасць Козел-Паклеўскіх, потым — Слатвінскіх, сын якіх Міраслаў валодаў Гняздзілавам да 1939 г.⁵

На месцы старой барочнай сядзібы ў першай палове XIX ст. фарміруецца вялікая прыгожая сядзіба ў стылі класіцызму. Стары сядзібны дом быў параўнальна невялікі, але прыгожы. Паркавы фасад будынка меў мураваную

⁴ Гняздзілава // Памяць : Гіст.-дакум. хроніка Докшыцкага раёна. — Мінск : БелЭН, 2004. — С. 722.

⁵ Aftanazy, R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej / R. Aftanazy. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1991. — Т. 1. — С. 68.

тэрасу, на якую выходзілі 3 партэфенетры. Мелася тэраса з балюстрадай на паркавым фасадзе. Пазней да яго прыбудоўваюцца бакавыя аб'ёмы з трохскатнымі дахамі, а да параднага фасада — плоскі аб'ём-тамбур, завершаны трохвугольным шчытом. Параўнальна вялікі палац, вядомы па фотаздымку 1894 г., заняў дамінуючае становішча ў сядзібе і быў апаясаны прыгожым вянком пасаджанага вечназялёнага самшыта. У палацы было некалькі рэпрэзентатыўных пакояў з прыгожым малюнкам паркету, белымі кафельнымі печамі, стыльнай мэбляй. Асабліва вылучаліся галоўны хол, сталовая з дубовай абшыўкай сцен да вышыні 1,5 м з круглым вялізным сталом і крэсламі, абабітымі скураю, партрэтная зала, у якой меўся збор фамільных партрэтаў, у асноўным копій партрэтаў роду алошніх уладальнікаў Слатвінскіх. З боку парку быў вялікі салон з камянам, абстаўлены мэбляй у стылі Людовіка XV, абабітай адамаскам. Да яго прылягаў меншы па памерах зялёны салон, абстаўлены мэбляй з магоніевага дрэва. Ён меў канапку незвычайнай формы (S-падобную) і фартэпіяна⁶. Дом не захаваўся. На яго месцы зараз пабудаваны сушыльны ток.

З левага боку ад палаца размешчана афіцына. Будынак (захаваўся) вышэйшы за палац, параўнальна вялікі (28×14 м), цагляны і атынкаваны. Дэкор складаюць руст, а ўверсе пояс з трыгліфамі і спараныя пілястры. Цэнтральная частка фасада вылучана неглыбокім рызалітам, які завяршаецца трохвугольным франтонам. Палац з афіцынай быў злучаны аранжарэяй. Парадны партэр сядзібы вялікі. Відаць, адпаведна пашырэнню памераў палаца змяняўся яго першапачатковы выгляд. У выніку ён мае цэнтральны традыцыйны круг, размешчаны на галоўнай восі (адпавядае пачатковаму сядзібнаму дому) і 2 бакавыя, сіметрычна размешчаныя адносна першага круга. На ім дажываюць 2 старыя ліпы са слядамі былой фармоўкі. Перад партэрам размешчаны вялікі вадаём, які візуальна пашырае паркавую

⁶ Aftanazy, R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. — Т. 1. — С. 69.

прастору і з'яўляецца акцэнтам перспектывы. Ён узнік пры перапланіроўцы сядзібы на галоўнай барочнай восі. Апошні ўладальнік Міраслаў Слатвінскі планаваў пабудаваць праз вадаём мост⁷.

За палацам на плошчы 3 га размяшчаўся парк, які захаваўся ў сваіх былых межах і спалучае рысы барочнай рэгулярнай і новай пейзажнай планіроўкі. У цэнтры яго — фрагменты чатырох ліпавых алей былых баскетаў. Адна з алей размешчана на галоўнай восі, яна нешырокая (6 м), дрэвы пасаджаны праз 2 м. Вось замыкаецца відавым штучным узгоркам, які меў вінтавую вузкую сцяжынку, што вяла на вяршыню да драўлянага стала.

Паўднёвы баскет мае выразныя рысы планіроўкі: адзінкавыя ліпы, быццам калоны, стаяць сярод падросту з клёна, ліпы, ясеня. Ён служыў агародам, тут былі дом садоўніка з цэгля (захаваліся руіны), сховішча яблыкаў. З усходняга боку размяшчаўся сад (вырошчваліся раннія гатункі яблыкаў). Паркавы выгляд баскету надавала альтана з ліпы да 10 м у дыяметры. Ліпы (захавалася 17) нясуць сляды былой фармоўкі на вышыні 3 м. Дрэвы аднавілі кроны і ўтвараюць прыгожы шацёр. Супраць альтаны на ўскрайку былога баскета пад кронамі векавых ліп і клёнаў стаіць капліца Козел-Паклеўскіх, узведзеная ў неарэнесансных формах. Пабудова 8-гранная ў плане, складзена з бруса, мае гарызантальную абшыўку ўнутры і звонку. Завяршаецца прыгожым купалам з ліхтарыкам, які нагадвае ў мініяцюры купал касцёла ў Мядзелі. Крыпта капліцы складзена з валуноў і бута. Бутавая падпорная сценка складанай канфігурацыі (адпаведна граням капліцы) падкрэслівае невялічкі пагост. На ім былі пахаваны прадстаўнікі роду Шышкаў (захаваліся адзінкавыя надмагільныя пліты).

Да парку прымыкалі сады. Паўднёвы сад, які ахоплены радамі ліпы, вымерз у суровую зіму 1939–1940 гг. Другі сад плошчаю 5 га займае паўночна-заходнюю частку сядзібы,

⁷ Старадаўнія сядзібы і паркі // Памяць : Гіст.-дакум. хроніка Докшыцкага раёна. — Мінск : БелЭН, 2004. — С. 677.

быў агароджаны (агароджа не захавалася) і абсаджаны бярозай.

У сядзібу вялі 3 алеі. Заходняя ўязная алея была галоўнай. Уезд фіксаваўся брамай з невялічкай вартоўняй. Захаваліся 2 цагляныя атынкаваныя масіўныя пілоны з вузкімі гатычнай формы праёмамі для праходу і глыбокімі паўцыркульнымі бакавымі нішамі. Пары сфэрычных ніш імітуюць байніцы, а завяршэнне пілонаў зубчатае на манер крапасных сцен. Ад брамы ішла бакавая дарога ў гаспадарчы двор. Тут меліся 2 кароўнікі на 120 галоў (разводзілі племянных кароў), цялятнік, канюшня, свіран, кузня, сталярня і іншыя забудовы⁸.

Сядзіба мела гумнішча (характэрны элемент рэнесансных сядзіб), спланаванае ў выглядзе прамавугольніка, агароджанае ўязной брамай. Яе вялізныя пілоны былі вырваны ў 1966 г. Уключала ток з малатарняй і гаспадарчыя пабудовы, пляцоўкі для снапоў, саломы (цяпер свабодная тэрыторыя). Службовыя і гаспадарчыя пабудовы прымыкалі з бакоў да параднай часткі двара (стайня з карэтнай, сыраварня і інш.). Захавалася лядоўня, пабудаваная з валуноў і цэгля.

Сядзіба ў в. Сітцы (гл. уклеіку). Першае ўпамінанне пра Сітцы адносіцца да 1530 г. У пачатку XVI ст. Сітцы, што былі ў складзе маёнтка Ваўкалаты, з'яўляліся часткай уладанняў трокскага ваяводы Багдана Саковіча. Яго дачка Альжбета выйшла замуж за Мікалая Радзівіла, віленскага ваяводу. Сітцы разам з Ваўкалатамі сталі ўласнасцю Радзівілаў. Пазней у складзе маёнтка Ваўкалаты Сітцы перайшлі да Ю. Слуцкага, потым да Ю. А. Хадкевіча, ва ўладаннях якога дворца Сітцы ўзгадваецца ў 1567 г.⁹ Пазней невядома якім чынам Сітцы сталі ўласнасцю Бжастоўскіх.

Сядзіба ў Сітцах захавалася часткова. Закладзена на паўднёва-заходняй ускраіне прыкладна ў другой палове XVIII ст. Бжастоўскімі. Яна несла характэрныя рысы стылю

⁸ Старадаўнія сядзібы і паркі. — С. 677–678.

⁹ Насевіч, В. Л. З феадальных часоў / В. Л. Насевіч // Родныя вытокі. — 1991. — 22 лістапада. — С. 3.

барока. Мела выразную і працяглую кампазіцыйную вось і сіметрычна-восевую пабудову. Уваход фіксуецца вялізнай трох'яруснай брамай, пабудаванай з буйнапамернай цэгля. Масіўная трохпалётная арка з вялікім цэнтральным праёмам утварае першы ярус. Другі ярус прадстаўлены прамавугольным у плане аб'ёмам з невялікім надваротным памяшканнем, якое мае цыліндрычнае скляпенне. Унутр яго вядуць 2 вінтавыя лесвіцы. Завяршаецца брама невялікай вежай з купалам. Брама мела драўляны механізм, які забяспечваў ход гадзінніка з «зязюляй», зроблены мясцовым майстрам. Цяжкаватае на выгляд збудаванне знешне нагадвае манастырскую браму-званіцу. Перад ім, сіметрычна з двух бакоў, растуць пачарнелыя ад часу бярозы. З левага боку да брамы прымыкала выцягнутае, на двух узроўнях цаглянае збудаванне, якое называлася кашара. Было, відаць, мясцовай формай кардыгардый, якія будаваліся пры замках, гарадскіх валах і прызначаліся для размяшчэння варты або гарнізона (захавалася ў руінах).

Ад брамы ўздоўж галоўнай восі ідзе ліпавая алея. Партэр з традыцыйным кругам быў вялікі, адкрыты. За ім стаяў барочны палац Бжастоўскіх, які, магчыма, ужо пры новых уладарах Дамейках прыняў класіцыстычны выгляд. Захаваліся часткова пілоны былога порціка параднага фасада, фрагменты скляпенняў. Перад палацам, на пад'язным крузе, расла велічная двухствольная ліпа. Каля яе ляжаў валун. Па краю партэра стаяла аднапавярховая афіцына. За палацам быў спланаваны парк у выглядзе шасці прамавугольных баскетаў. Баскеты стваралі алеі, у якіх ліпы былі пасаджаны вельмі шчыльна — праз 0,5 м. Кроны дрэў фармаваліся на вышыні 5 м, і алеі мелі выгляд зялёных калідораў. У іх сценах былі нішы, якія служылі альтанкамі. Ад часу ліпы маюць ужо нездаровы выгляд, сухія галіны, ствалы пакрываюцца імхамі і лішайнікамі, але яшчэ выразна перадаюць асаблівасці планіроўкі барочнага парку¹⁰.

¹⁰ Старадаўнія сядзібы і паркі. — С. 674–675.

У 1798 г. маёнтак адышоў да роду Дамейкаў герба «Дангель». Гаспадары пахаваны на мясцовых могілках (в. Рапяхі). Першым гаспадаром з іх быў Тадэвуш (1762–1838), сын Казіміра (н. у 1725), скарбніка інфлянцкага і каралеўскага, камісара віленскага, і Багумілы Адахоўскай з Свентаржэцкіх. Тадэвуш, мечнік мсціслаўскі (1788), падсудак Віленскага павета (1801), падкаморы (1817), быў жанаты са Схаласцынай (1768–1827), якая пахавана побач. Яны мелі сыноў Стафана Аляксандра (1804–1878), Казіміра Франца (1805–1875) і Люцыяна Вінцэнтэя (н. у 1808), якія даводзіліся стрыечнымі братамі знакамітаму Ігнату Дамейку. Яго бацька Антоні Гіпаліт (1764–1809) быў жанаты з Каралінай з Анцутаў, даводзіўся родным братам Тадэвушу і валодаў маёнткам Мядзвядкі.

Па спадчыне Сітцы разам з Гервятамі адышлі старэйшаму сыну Стафану Аляксандру, жанатаму з Сафіяй з Брахоцкіх (1814–1899). Яна таксама пахавана ў Рапяхах. Стафан, часцей называўся Аляксандрам, быў маршалкам дваранства Віленскага павета (1832), меў званне камергера юнкера (1834), потым званне камергера і тайнага саветніка. З 1855 г. і да канца жыцця з'яўляўся маршалкам дваранства Віленскай губерні. Быў вельмі лаяльны да царскай улады, асуджаў паўстанне 1863–1864 гг.¹¹

Аляксандр пераплановаў і пашырыў сядзібу. Яна набыла рысы пераходнага перыяду ад барока да класіцызму. Кампазіцыйным цэнтрам становіцца новы палац — невялікі драўляны аднапавярховы будынак з шасцікалонным порцікам на парадным фасадзе, крыты гонтам. На тыльным баку будынка, абвiтым дзявочым вінаградом, меўся ганак з трохскатным дахам. Да будынка прымыкала аранжарэя — цэнтрычная ў плане будова з канічным дахам. У ёй вырошчвалі розныя трапічныя і субтрапічныя дрэвавыя расліны. Пры гэтым былая рэгулярная планіроўка была ўшанавана, захаваны баскеты. Толькі іх прастора прыняла пейзажны выгляд шляхам фарміравання дрэвавых груп, якія межаваліся з палянамі,

¹¹ Старадаўнія сядзібы і паркі. — С. 675–676.

пасадкі дрэў у выглядзе салітэраў. Захоўваюцца ў выглядзе руіны калоны порціка былога палаца. Старажытны курган на ўскрайку парку, авеяны легендамі, служыць відавым узгоркам. Фарміруюцца новыя пейзажныя кампазіцыі ў паўночнай частцы сядзібы. На мясцовым ручаі, прытоку р. Сэрвач, ствараецца водная сістэма з дзвюх вялікіх сажаляк. Яна пашырае паркавую прастору, становіцца акцэнтам перспектывы з уязной ліпавай алеяй, якая праходзіць па заходняй ускраіне сядзібы і, змяніўшы кірунак на ўсход, падыходзіць да старадаўняй брамы.

Адзначаная планіроўка добра прасочваецца цяпер. Толькі былыя групы дрэў прынялі выгляд самкнутых складаных насаджэнняў, замест газона расце пустазелле. Зарастаюць вадаёмы. Дрэвы разрасліся і закрылі былыя перспектывы. На ўскрайку парку стаіць магутны дуб-волат, якому, бадай, больш за 400 гадоў.

Адзін з заходніх баскетаў, відаць, пазней стаў месцам размяшчэння парнікова-цяпличнай гаспадаркі. Ён мае бутавую сцяну вышынёй да 2,5 м, таўшчынёй 0,7 м, завершаную чарапічнай дахоўкай. Нішы сцяны, якая добра захавалася, спрыялі вырошчванню вінаграднай лазы, адзіныя расліны якой вяліся яшчэ ў апошні час. У склад бакавой агароджы быў уключаны домік агародніка, пабудаваны з цэглы, і невялікая вяндырня, якая адначасова служыла паркавым павільёнам¹².

На апошнім этапе развіцця сядзібы Вацлавам Дамейкам, сынам Казіміра, быў абноўлены гаспадарчы двор, пабудаваны жылыя дамы. Новыя пабудовы занялі паўднёва-ўсходнюю частку сядзібы і часткова захаваліся. Двор прамавугольны ў плане. Будынкi размешчаны па перыметры. Архітэктурную цікавасць з іх уяўляе двухпавярховы будынак з цэглы. Таўшчыня яго сцен 71 см. Ніжні паверх прадстаўлены амаль квадратнымі ў плане камерамі, перакрытымі крыжовымі скляпеннямі. Вуглы і фасады сцен умацаваны эскарпамі. Будынак знешне нагадвае манастырскі корпус або

¹² Старадаўнія сядзібы і паркі. — С. 676.

гандлёвы рад. Другі будынак вялікіх памераў — 56×16 м. Канструкцыю сцен трымаюць моцныя мураваныя шулы, атынкаваныя, з украпінамі чорнага шчэбеню. Пралёты даўжынёй 7 м закладзены шасцю сасновымі вянцамі, адзін ніжні — дубовым.

У 1934 г. сядзіба атрымала новую агароджу (дата выкладзена чорным шчэбенем), аснову якой складаюць магутныя бутавыя пілоны (130×80 см), завершаныя бетанаванымі плітамі. У 1935 г. не стала Вацлава. Маёнтак перайшоў да яго сястры Леанілы Паплаўскай з Сурвілішак¹³.

Зараз сядзіба мае форму вялікага, больш чым за 9 га прамавугольніка, ахопленанага з бакоў дарогамі, якія нясуць рэшткі былых дамейкаўскіх алей.

Акрамя трох пералічаных найбольш вядомых шляхецкіх сядзіб на тэрыторыі Докшыцкага раёна захаваліся таксама асобныя элементы сядзібных комплексаў у вёсках Бярозаўка, Кіякова і Параф'янава.

---

¹³ Старадаўнія сядзібы і паркі. — С. 676.